

Rozwój i paleta emocji wśród uczniów klas 1-3: Edukacyjne perspektywy

Emocje są ważne w życiu każdego człowieka. Służą one do komunikacji, adaptacji oraz regulowaniu zachowania. Są one integralnym i niezbędnym elementem ludzkiej egzystencji. Mogą one być silnie zróżnicowane w zależności od konkretnego człowieka. Są one też różne ze względu na wiek. Człowiek przez całe życie rozwija swoją emocjonalność. Jego rozwój ogólny, to odkrywanie także swoich emocji. Dlatego też dzieci, jako osoby niezaawansowane wiekowo, cechujące się małą wiedzą empiryczną, uczą się czym one są i czemu służą. Emocje przychodzą naturalnie, jednak ich zrozumienie, jak również kontrola nad nimi, wymaga procesu nauki. Emocje kształtują się bardzo dynamicznie u młodych ludzi. Jeśli chodzi o osoby w wieku od 7 do 10 lat, to należy stwierdzić, że przechodzą one wówczas niezwykle intensywny rozwój na poziomie inteligencji emocjonalnej. Dzięki temu stają się one nie tylko bardziej świadome swych uczuć, ale również dostrzegają one korelację pomiędzy ich zachowaniem a występującymi na nie reakcjami. We wskazanym czasie dzieci kształtują swoje emocje, przechodząc od dużej impulsywności do większej samoregulacji. Ponadto zawierają one głębsze relacje z rówieśnikami oparte na lepszym rozumieniu innych ludzi i ich potrzeb¹.

W wybranym przedziale wiekowym dochodzi u dziecka do dużej przemiany emocjonalnej. Przechodzi ono przez różne emocje i staje się na tyle świadome, by je zrozumieć i panować nad nimi, przynajmniej w większym stopniu, niż gdy było młodsze. Warto przeanalizować każdy rok, aby lepiej zrozumieć jego specyfikę. Nawet okres tak z pozoru krótki jak dwanaście miesięcy, może stanowić czas przeobrażenia się sfery emocjonalnej u młodego człowieka. Jeśli chodzi o dziecko w wieku 7-miu lat, to cechuje się ono relatywnie rozległą mieszanką emocji. Są one bez wątpienia skrajne. Dziecko w tym wieku przechodzi od emocji niezwykle radosnych, aż o bardzo silne i melancholijne. To czas, gdy udaje się ono do szkoły, gdzie w małej społeczności musi dostosować siebie i swoje emocje do panujących reguł. Szkoła to duże wyzwanie poznawcze, gdyż wymaga

---

¹ A. Stawecka, *Rozwój psychofizyczny dzieci w okresie późnego dzieciństwa*, „Studia Pedagogiczne. Problemy Społeczne, Edukacyjne i Artystyczne” 2009, nr 18, s. 61-74.

odnalezienia się oraz adaptacji w nowym środowisku, tak różnym od tego domowego, do którego dziecko już przywykło. W literaturze przedmiotu mówi się często o buncie siedmiolatka, objawia się on byciem upartym, ale także notorycznym kłamaniem, nawet nieumiejętny, naiwny sposób. Innym przejawem tego buntu jest zmienność nastrojów. Dziecko z jednej strony staje się skryte, z drugiej zaś bardziej samodzielnie, gdyż zaczyna odkrywać swoją podmiotowość².

Dziecko w wieku siedmiu lat ma dużą tendencję do obrażania się z byle powodu. Przyczyny mogą jawić się jako błahe dla rodzica czy nauczyciela, jednak w mniemaniu dziecka są one poważne i wymaga poważnych reakcji. Osoba w tym wieku często ma skłonności pesymistyczne, odczuwa niezadowolenie z życia. Porównuje się do swych rówieśników, ich statusu materialnego i ma żal do rodziców, jeśli nie mogą mu zaoferować tego, co mają inni. Może to wyrażać głośnymi krzykami, oporem wobec woli rodziców czy niezadowoleniem. Ponadto boi się ono odrzucenia rodziców, rówieśników czy osób, które uważa za swoich idoli czy autorytety. Wiek ten to także budowanie swojego świata, stąd dziecko może się izolować od rodziców i domowników, a przez to nie spędzać z nimi tyle czasu, co dawniej. Ważnym aspektem jest także duża wrażliwość na porażki. Dziecko w tym wieku trudno znosi porażki. Bierze je do siebie. Utożsamia je z własną słabością. Nie jest w stanie asertywnie do nich podchodzić i traktować je jako ważnej lekcji i możliwości rozwoju w przyszłości. Takie podejście wymaga chwaleń go, aby budować u niego poczucie własnej wartości i motywować go do dalszego rozwoju³.

W przypadku dziecka ośmioletniego, jego emocjonalność przechodzi intensywny rozwój. Z jednej strony dąży on do większej samodzielności, niż w wieku siedmiu lat, zaś z drugiej potrzebuje być bardziej akceptowany przez swoje otoczenie. Dziecko we wskazanym wieku cechuje się nie tylko większym stopniem refleksyjności, lecz także zrozumieniem norm społecznych, które są lub nie są akceptowane przez jego członków. Ośmiolatek wyraża swe emocje w bardziej kulturalny i właśnie społecznie dopuszczalny sposób. Zorientowany jest on na rozważanie i analizowanie swych wewnętrznych przeżyć, dzięki czemu rozumie lepiej swoje życie, postępowanie i reakcje. Wzrasta u niego poziom empatii. Zaczyna rozumieć wspomniane zasady współżycia społecznego, a przez to zdawać sobie sprawę z

---

² A. Ślusarczyk, *Rozwój dziecka w wieku 7 lat*, https://www.babyboom.pl/uczen/rozwoj/rozwoj-psychofizyczny-siedmiolatka#google_vignette, data dostępu: 19.04.2026.

³ M. Maruszczyk, W. Szuba, A. Stolarska, *Jak mądrze wspierać emocje dziecka?*, Wydawnictwo Gruntownia, Warszawa 2023, s. 85.

potencjalnego cierpienia innych osób. Ósmiolatek niekiedy bywa nawet zbyt rygorystyczny w wypełnianiu panujących w społeczeństwie zasad i oczekuje tego od innych na przykład od domowników. Wprawdzie w tym wieku dziecko jest nieco bardziej opanowane i stabilne emocjonalnie, to i tak jest w stanie doświadczać wahań nastrojów. Często buntuje się i chce poznawać granice, jakich nie może przekroczyć. W pewnym sensie testuje tym swych rodziców czy opiekunów. W okresie tym dziecko ma silną potrzebę socjalizacji. Jego koledzy z klasy czy rówieśnicy są ważnym elementem życia. Chce ono przynależać do grupy⁴.

Dziecko w wieku dziewięciu lat może stawać się samotnikiem, co wynika z szukania własnej przestrzeni, jak również odkrywania własnej niezależności. Niejednokrotnie martwi się ono swoimi ocenami w szkole, statusem majątkowym, wyglądem, ubraniami i porównuje się do innych dzieci. Odczuwa przez to presję, którą tak naprawdę sam na siebie nakłada. W tym wieku dziecko może nadal mieć incydenty związane z buntowaniem się. Może się ono obrażać i płakać. Dziewięciolatek odkrywa swoje pasje i zainteresowania. To one pochłaniają jego uwagę i stają się dla niego odskocznią od stresu. Rozwijanie pasji może odbywać się poprzez czytanie książek na temat, który stanowi centrum jego zainteresowań. Generalnie, w porównaniu do wcześniejszych lat, staje się ono bardziej wyciszone⁵.

Jeśli chodzi o dziecko w wieku dziesięciu lat, to jego emocje są przeżywane dość intensywnie. Przede wszystkim zaczyna ono balansować między byciem dzieckiem a wczesnym nastolatkiem, co determinuje zmiany w jego zachowaniu. Może ono doświadczać wybuchów złości. Staje się wrażliwe, a momentami nadwrażliwe. Ma ono wówczas silną potrzebę niezależności. Jego rodzice są nadal dla niego autorytetami, jednak rośnie w jego życiu rola rówieśników. Należy podkreślić, że dziesięciolatek charakteryzuje się zmiennymi, często ambiwalentnymi emocjami. Przechodzi dość szybko od radości i zadowolenia do płaczu czy też agresji. Dziecko w tym wieku jest już w stanie dość dobrze rozpoznawać własne emocje, jednakże ma ono problem w ich opanowywaniu. Co więcej, u dziesięciolatka pojawia się potrzeba prywatności, czyli między innymi posiadanie czasu dla siebie, jak również własnej przestrzeni⁶.

---

⁴ M. Wegner-Jeziarska, *Mój 8-latek nie radzi sobie z emocjami*, <https://www.malecharaktery.pl/arttykul/moj-8-latek-nie-radzi-sobie-z-emocjami>, data dostępu: 19.04.2026.

⁵ M. Stępień-Nycz, *Rozwój reprezentacji emocji w dzieciństwie*, Wydawnictwo Liber Libri, Warszawa 2015, s. 58.

⁶ B. Lievegoed, *Fazy rozwojowe dziecka*. Wydawnictwo Akademia, Toruń 1993, s. 106.

Podsumowując rozważania na temat emocji dzieci w wieku od 7 do 10 lat, należy stwierdzić, że jest to czas, w którym młody człowiek przeobraża się i również jego emocje się zmieniają. Odkrywa on w sobie nowe rodzaje emocji, które zaczyna lepiej rozumieć i często lepiej kontrolować. Wychowanie dziecka w tym wieku stanowi nie lada wyzwanie, gdyż dziecko może być nieprzyjemne dla rodziców i wykazywać się dużymi zmianami nastroju. Rolą rodziców i opiekunów w tym czasie jest wspieranie dziecka. Najważniejsze jest akceptowanie jego emocji, czyli pozwalanie w granicach rozsądku na przeżywanie przez niego złości, smutku, aby nauczyć je jak je rozładować w nieszkodliwy sposób. Konieczna jest dobra komunikacja z dzieckiem, by wiedziało, czego się od niego oczekuje. Musi ono także doświadczać przestrzeni, w ramach której będzie mogło decydować o sobie, ale również ponosić konsekwencje swoich czynów. Rodzice, jako opiekunowie oraz autorytety powinni w cierpliwy sposób pozwalać na rozwój emocji u swojego dziecka ⁷.

Bibliografia

1. Brzezińska A., *Opieka i wychowanie. Środkowy wiek szkolny*, Wydawnictwo Instytutu Badań Edukacyjnych, Warszawa 2014.
2. Maruszczuk M., Szuba W., Stolarska A., *Jak mądrze wspierać emocje dziecka?*, Wydawnictwo Gruntownia, Warszawa 2023.
3. Stawecka A., *Rozwój psychofizyczny dzieci w okresie późnego dzieciństwa*, „Studia Pedagogiczne. Problemy Społeczne, Edukacyjne i Artystyczne” 2009, nr 18, s. 61-74.
4. Stępień-Nycz M., *Rozwój reprezentacji emocji w dzieciństwie*, Wydawnictwo Liber Libri, Warszawa 2015.
5. Ślusarczyk A., *Rozwój dziecka w wieku 7 lat*, https://www.babyboom.pl/uczen/rozwoj/rozwoj-psychofizyczny-siedmiolatka#google_vignette, data dostępu: 19.04.2026.

---

⁷ A. Brzezińska, *Opieka i wychowanie. Środkowy wiek szkolny*, Wydawnictwo Instytutu Badań Edukacyjnych, Warszawa 2014, s. 41.

6. Wegner-Jeziarska M., Mój 8-latek nie radzi sobie z emocjami, <https://www.malecharaktery.pl/arttykul/moj-8-latek-nie-radzi-sobie-z-emocjami>, data dostępu: 19.04.2026.